

TÜRKİYE’NİN AB ÜYELİĞİ, YABANCI YATIRIMLAR VE EKONOMİK BÜYÜME

ASAF SAVAŞ AKAT

Çalışmanın amacı

- Türkiye’nin bugün en önemli gündem maddesi hiç şüphesiz AB’ye tam üyeliğidir
- Konu kamuoyunda ve siyasi karar odaklarında ayrıntılı şekilde tartışılmaktadır
- Tartışmalar büyük ölçüde siyasi çerçevede, siyasi sorun ve kriterlerde yoğunlaşmaktadır
- Ekonomik boyut sessiz geçirilmektedir
- Halbuki AB’ye tam üyeliğin gerçekleşmesi yada gerçekleşmemesi ekonomik açıdan Türkiye için hayati özellikler arz etmektedir
- Çalışmanın amacı AB üyeliğinin Türkiye ekonomisine muhtemel etkilerini mukayeseli bir şekilde analiz etmektir

Çalışmanın planı

- Şöyle bir sıralama izleyeceğiz
- Geçmişin değerlendirilmesi
  - Ekonominin yapısal özellikleri
  - Uzun dönem büyüme süreci
  - Benzer ülkelerle karşılaştırma
  - AB ile ekonomik ilişkiler
- Gelecek senaryoları
  - Yabancı sermaye yatırımları ve AB
  - Modelin varsayımları
  - Farklı büyüme senaryoları
  - Model bulgularının değerlendirilmesi
- Sonuç

Ekonominin yapısal gücü

- Bölgenin en büyük ekonomisi
- Tek demokratik müslüman ülke
- Genç ve nisbeten iyi eğitilmiş nüfus
- Gelişmiş mülkiyet hakları, piyasalar ve kurumlar
- İçsel bağlantıları yüksek ve çeşitlenmiş sanayi kesimi
- Eğitim, enerji, ulaşım ve haberleşme altyapısı
- Açık piyasa ekonomisine başarılı geçiş: 1996 sonrası AB ile Gümrük Birliği Anlaşması
- Dinamik ve teşebbüs ruhu canlı özel kesim
- Esnek emek piyasaları
- Makul iç tasarruf oranı
- Sürdürülebilir dış açıklar

Ekonominin yapısal zafiyetleri

- Politik istikrarsızlık ve popülizm
- Merkeziyetçi ve verimsiz kamu idaresi
- Yolsuzluk ve kötü yönetim
- Yavaş ve sorunlu yargı sistemi
- Yetersiz piyasa düzenlemeleri
- Hantal ve verimsiz kamu işletmeleri
- Yaygın vergi kaçağı (kayıt dışı ekonomi)
- Yüksek ve dalgalı enflasyon
- Para ikamesi ve dolarizasyon (dandik para)
- Düşük ortalama büyüme hızı
- Düşük yabancı sermaye yatırımları
- Yüksek açık ve gizli işsizlik
- Yüksek kamu borcu

6/6/2002

A.S.Akat

5

Türkiye: uzun dönemde büyüme

Dönem	GSMH	Nüfus	Kişi Başına GSMH	Yorum
1923-2000	4,5%	NA	NA	Nüfus verileri 1927'de başlıyor
1927-2000	4,5%	2,3%	2,1%	Savaş yılları dahildir
1927-1950	2,6%	1,8%	0,8%	Savaş yılları dahil
1927-1939	6,5%	2,1%	4,3%	Yeniden inşa ve devletçiler
1939-1945	-6,0%	1,2%	-7,2%	Savaşın ekonomik faturası
1945-1950	6,3%	2,1%	4,0%	Savaş sonrası toparlanma
1950-2000	4,8%	2,4%	2,3%	Demokrasi, darbe, kriz, vs.
1950-1960	5,8%	2,8%	2,9%	DP ekonomiyi dönüştürüyor
1960-1970	6,0%	2,5%	3,4%	Demirel ve planlı ekonomi
1970-1980	4,4%	2,3%	2,0%	Popülizm ve kriz
1980-1990	5,3%	2,4%	2,8%	Özal ekonomiyi dışa açıyor
1990-2001	3,2%	2,2%	1,0%	İsraf edilen on yıl

6/6/2002

A.S.Akat

6

1990'lardaki istikrarsızlık

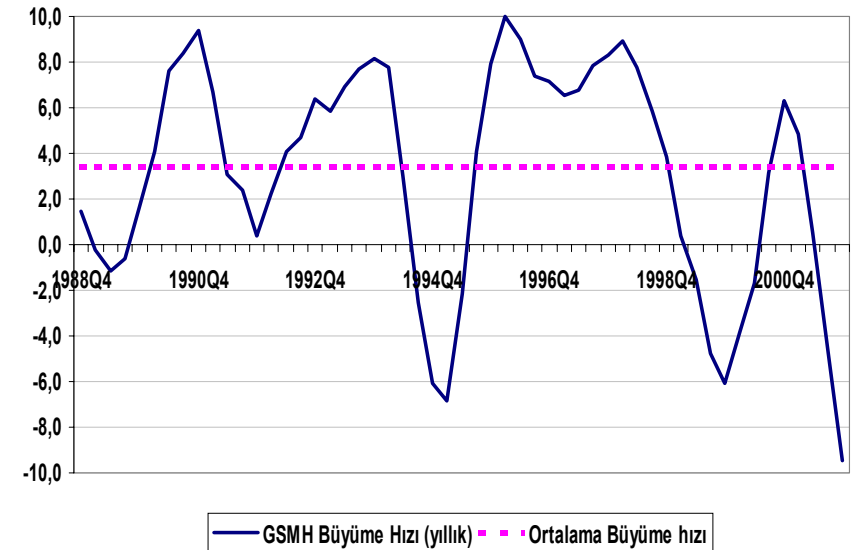
- Tabloda 1990'lı yılların Türkiye ekonomisi için kaybedilmiş yıllar olduğu açıkça görülmektedir
- Büyüme hızı İkinci Dünya Savaşı dışında Cumhuriyet döneminin en düşüğüdür
- Yıllık ortalama kişi başına reel gelir artışı sadece yüzde 1'dir
- Geri planda büyüme hızının büyük istikrarsızlığı yatmaktadır
- 1988 sonrasında Türkiye ekonomisi birkaç yıl hızlı büyümenin ardından mutlaka çok sert krizler yaşamıştır
- Büyümedeki dalgalanmalar kötü performansın temel nedenidir

6/6/2002

A.S.Akat

7

Büyüme çalkantıları: 1988-2001

6/6/2002

A.S.Akat

8

Diğer ülkelerle karşılaştırma

- Türkiye'nin büyümesini başka ülkelerle karşılaştırmak gerekiyor
- Böylece büyüme olayını daha iyi değerlendirmeye olanak veren bir perspektif kazanabiliriz
- Ülkeleri şu kriterlere göre seçtik
  - Son 25 yılda ekonomik mucize yaratmış Asya ülkeleri: Kore ve Tayland
  - Türkiye'ye çok benzer iken AB'ye 1980'ler ortasında (1986) üye olan İspanya
  - AB'nin en hızlı büyüyen ülkesi İrlanda
  - Türkiye'ye çok benzeyen ve AB tam üyeliği kesinleşen Doğu Avrupa ülkesi Polonya
- Sonuçları üç ayrı tabloda izliyelim

6/6/2002

A.S.Akat

9

Kişi başına GSYİH

- Karşılaştırmayı 1985-2000 dönemi için yapıyoruz
- Türkiye'de büyüme çalkantılarını kapsıyor
- İspanya dönem başında AB'ye girdi
- Kore, Tayland 1990'ların ikinci yarısında büyük krizler yaşadı
- Polonya 1990'dan sonra piyasa ekonomisine yöneldi
- Kişi başına GSYİH cari döviz kuru ile hesaplanmıştır; dolayısı ile dolar paritesindeki dalgalanmaları yansıtmaktadır
- Buna karşılık ABD enflasyonunun etkisi temizlenmiştir: sayılar 2000 yılı ABD fiyatları iledir
- Türkiye'de kişi başına gelir 1991 sonrasında sabit kalmış, diğer ülkelerde artış göstermiştir

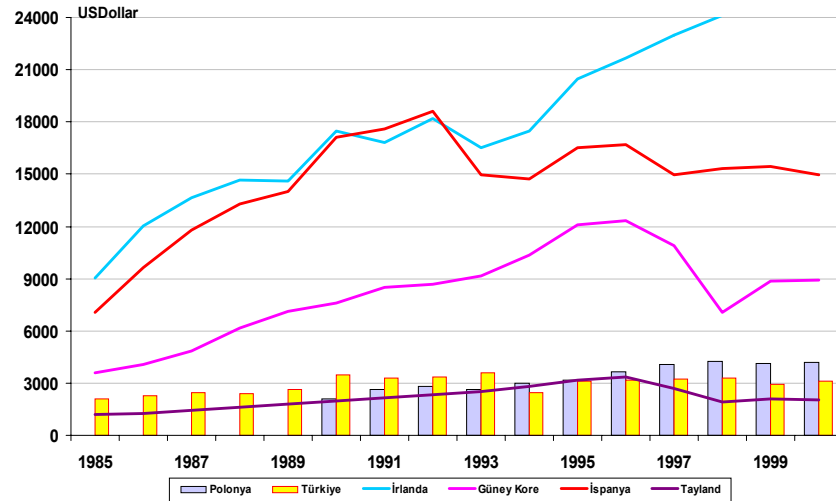
6/6/2002

A.S.Akat

10

Kişi başına GSYİH

Sabit 2000 yılı doları ve cari kurla

(Tüm veriler: World Development Indicators 2001, Dünya Bankası)

6/6/2002

A.S.Akat

11

Kişi başına GSYİH'de değişme

- 1985-2000 döneminde örnek ülkelerdeki büyüme olgusunu daha iyi kavramak için, kişi başına GSYİH'nin başlangıç yılına göre seyrini izleyelim
- AB üyeliği sonrası 6 yıl İspanya grup birincisidir
- Kore ve Tayland 1997 krizine kadar çok hızlı gelişmiştir
- İrlanda tüm dönemin en iyisidir
- Son on yılda Polonya hızlı büyümüştür
- Türkiye 1991'e kadar kişi başına gelirini arttırmış fakat bu tarihten sonra kazanımını koruyamıştır
- 2001'de Türkiye'de yaşanan kriz (gelirde % 25'lik düşüş) tabloya dahil değildir

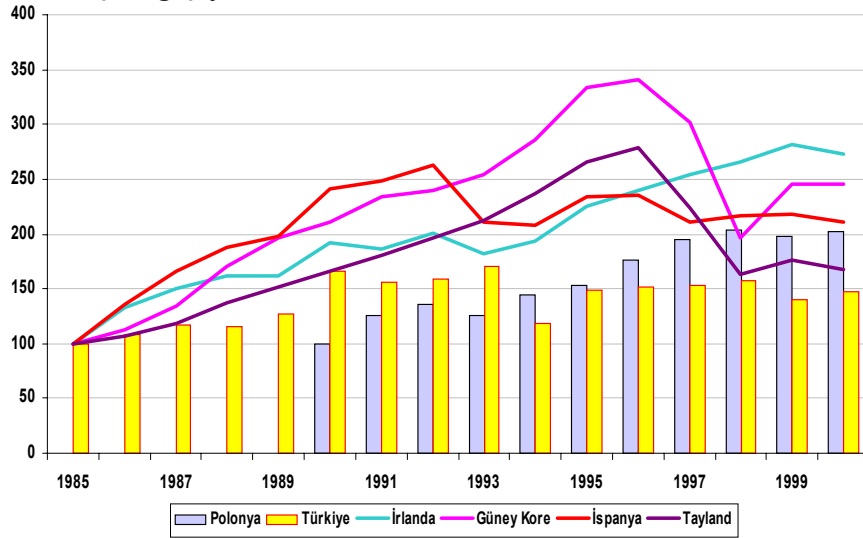
6/6/2002

A.S.Akat

12

Kişi başına GSYİH’de değişim

Başlangıç yılı 100 endeks

6/6/2002

A.S.Akat

13

Nisbi durumdaki değişim

- Aynı sayılar üstünden son bir çalışma daha yaptık
- Bu kez her yıl için Türkiye'nin kişi başına GSYİH'nı baz alarak diğer ülkelere baktık
- Türkiye ile aradaki mesafenin artması büyümenin o ülke için daha hızlı, kapanması daha yavaş olduğunu göstermektedir
- İrlanda dönem içinde kişi başına gelirini Türkiye'nin 4.5 katından 9 katına yükseltmiştir
- İspanya 3.5 katından 5 katına yükseltmiştir
- Tayland ve Kore'nin nisbi durumları Asya krizine kadar hızla iyileşmiş, krizle bozulmuştur
- Polonya son yıllarda önemli bir atak yapmış, geriden gelip Türkiye'nin üstüne çıkmıştır

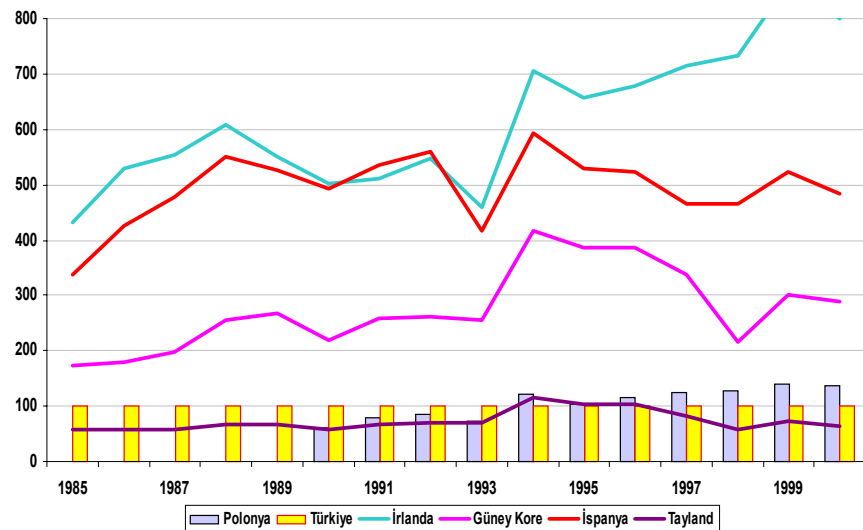
6/6/2002

A.S.Akat

14

Türkiye ile karşılaştırma

Türkiye'nin katı olarak kişi başına GSYİH

6/6/2002

A.S.Akat

15

Gümrük Birliği'nin sonuçları

- 1996 yılında uygulamaya giren Gümrük Birliği Türkiye için yararlı olmuştur
- 1995-2001 döneminde AB'ye yapılan ihracat Euro cinsinden yüzde 120 artmıştır
- AB ile dış ticaret açığı yanlıtııcıdır
- Türkiye'nin görünmeyen döviz gelirlerin (turizm, nakliye, vs.) ve işçi dövizlerinin kaynağı da AB ülkeleridir
- Görünmeyenlerde AB payını % 70, işçi dövizlerinde % 80 alırsak, AB ile cari denge genellikle fazla vermektedir
- Faiz-dışı cari işlemler dengesinde AB'nin payı çok net görülmektedir

6/6/2002

A.S.Akat

16

AB ile dış ticaret: 1995-2001

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Değerler (milyar dolar)							
AB'ye ihracat (1)	11,1	11,5	12,2	13,5	14,3	14,5	16,1
Diğer ihracat	10,6	11,7	14,0	13,5	12,2	13,3	15,1
Toplam ihracat (2)	21,6	23,2	26,3	27,0	26,6	27,8	31,2
(1) / (2)	51	50	47	50	54	52	52
AB'den ithalat (3)	16,9	23,1	24,9	24,1	21,4	26,6	18,1
Diğer ithalat	18,8	20,5	23,7	21,8	19,3	27,9	22,4
Top.ithalat (4)	35,7	43,6	48,6	45,9	40,7	54,5	40,5
(3) / (4)	47	53	51	52	53	49	45
Euro cinsinden dış ticaret (milyar Euro)							
euro-dolar parite	1,36	1,30	1,13	1,10	1,06	0,92	0,89
AB ihracat	8,1	8,9	10,9	12,3	13,5	15,7	18,0
AB ithalat	12,4	17,9	22,1	21,9	20,1	28,8	20,2
AB ihracat endeks	100	110	134	151	166	193	221
Ab İthalat endeks	100	144	178	177	162	233	163

Kaynak: TCMB ve DİE

AB ile dış denge: 1995-2001

Milyar Euro	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
AB ticaret dengesi	-4,2	-8,9	-11,2	-9,6	-6,6	-13,1	-2,2
AB ticaret dengesi endeks	100	211	264	227	156	309	52
AB görünmeyen gelir	8,8	8,7	14,2	17,0	12,7	18,0	14,5
AB transfer gelir	2,0	2,4	3,2	4,1	3,6	4,3	3,4
AB görünmeyen gider	-2,9	-3,8	-5,8	-7,0	-6,5	-7,3	-5,9
AB cari işlem dengesi	3,6	-1,7	0,4	4,4	3,2	1,9	9,9
Toplam cari işlem dengesi	-1,7	-1,9	-2,3	1,8	-1,3	-10,6	4,0
Net Faiz ödemeleri	-2,1	-2,0	-2,4	-2,1	-2,9	-3,8	-4,9
Toplam faiz dışı cari denge	0,3	0,1	0,0	3,9	1,6	-6,8	8,9

Enflasyonla mücadele ve büyüme

- 1990'lardaki yavaş ve çalkantılı da olsa büyümenin kökeninde iki geçici olgu vardır
- Sovyetler Birliğinin çözülmesi sonrasında dış talepteki büyük artış (bavul ticareti, inşaat, vs.)
- Büyük kamu açıkları ile beslenen iç talep
- İlki 1998 Rusya krizi sonrasında normalleşmiştir
- 2000 yılında devreye giren enflasyonla mücadele programı kamu açıkları ile canlandırılan iç talep kökenli büyümeyi olanaksız kılmıştır
- 2001 krizinin neden olduğu kamu borcu sarmalı sorunu daha da acil hale getirmiştir
- Görünür gelecekte sıkı maliye politikası vardır
- Yani toplam kamu kesimi faiz-dışı dengesinde GSMH'nın yüzde 6.5'si ve üstü fazla verilecektir

Büyüme nereden gelecek?

- 2003 ve sonrası için ekonominin gündemindeki en önemli soru hızlı büyümeyi temin edecek talebin nereden geleceğidir
- Reel ücret ve gelirlerdeki düşüş, sermaye kaçışı, işsizlik, vs. iç tüketim harcamalarındaki artışı ciddi şekilde kısıtlamaktadır
- Bankacılık kesimi sorunları, krizle gelen zararlar, vs. iç yatırımlarda bir artışa izin vermemektedir
- Ekonominin hızlı büyüme rayına oturması için geriye kalan tek opsiyon, Türkiye'nin maliyet va pazar olanaklarını kullanmak üzere yabancı firmaların Türkiye'de yatırımlarını arttırmalarıdır
- Yani doğrudan yabancı sermaye yatırımlarıdır

AB ve yabancı sermaye yatırımları

- AB'ye tam üyeliğin Türkiye gibi gelişme yolunda bir ekonomi için sağladığı en büyük olanak Avrupa pazarına yönelik yabancı sermaye yatırımlarıdır
- AB üyeliği üç önemli konuda belirsizliği ortadan kaldırmaktadır
  - Siyasi ve ekonomik rejim riskleri
  - İhracat yapılacak pazarda korumacılık ihtimali
  - Makroekonomik istikrarsızlık (enflasyon)
- AB üyeliğinin kesinleşmesi ile birlikte kişi başına geliri AB ortalamasının altında kalan ülkelerde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında önemli artışlar yaşanmaktadır

6/6/2002

A.S.Akat

21

Yabancı sermaye: bir karşılaştırma

- Türkiye ve üç ülke için doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının 1985-2000 dönemindeki seyrine bakalım
- İspanya 1986 yılında AB'ye tam üye oldu
- Büyüklük ve gelişmişlik düzeyi olarak Türkiye ile karşılaştırılması anlamlı bir ekonomidir
- Polonya 1990 sonrasında piyasa ekonomisine geçti ve son dönemde AB'ye gireceği kesinleşti
- Yunanistan 1981'de AB'ye girdi
- Küçük bir ülke olmasına rağmen Türkiye için ilginçtir
- Sayılar milyar dolardır ve ABD enflasyonu ile çarpılarak 2000 yılı değerlerine getirilmiştir

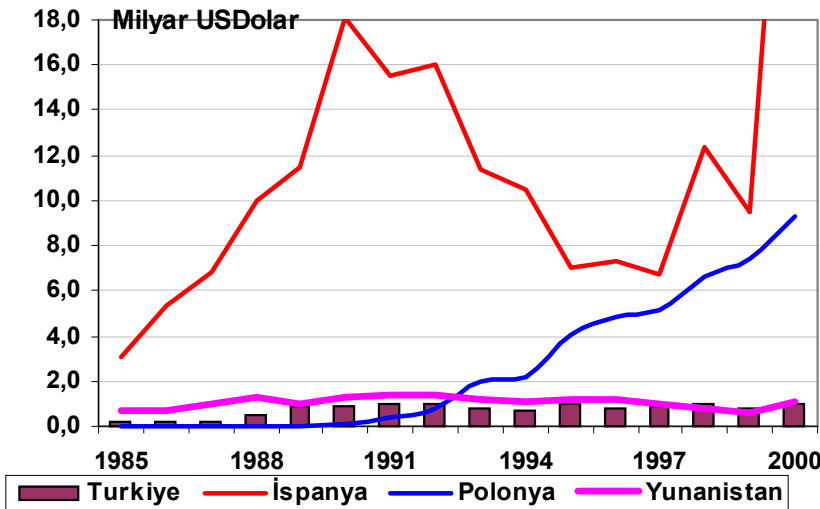
6/6/2002

A.S.Akat

22

Yabancı sermaye girişi

Sabit 2000 yılı dolarları ile

Kaynak: World Development Indicators 2001, Dünya Bankası

6/6/2002

A.S.Akat

23

Yabancı sermayenin önemi

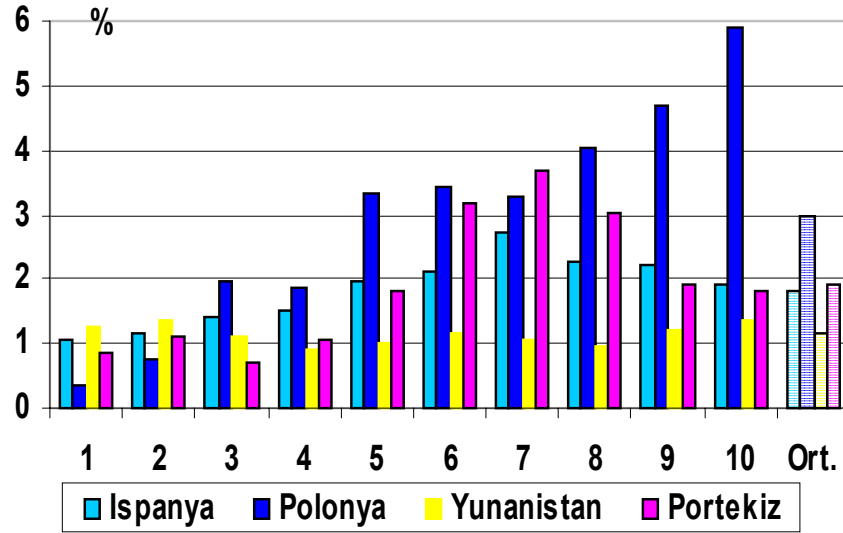
- Mutlak sayılar aldatıcıdır
- Ülkelerin nüfus ve milli gelirleri arasında çok büyük farklar vardır
- Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının GSYİH içindeki nisbi önemi daha yararlı bir göstergedir
- Türkiye'de bu oran % 0.5'den küçüktür
- Tabloda, İspanya, Yunanistan ve Polonya'ya 1986'da AB üyesi olan Portekiz eklenmiştir
- AB üyeliğinin etkisi açısından Polonya dışındaki ülkeler için tam üyeliğin iki yıl öncesinden itibaren 10 yıla (Yunanistan 1979-88; İspanya ve Portekiz 1984-1993) Polonya için 1991-2000 arasına bakılmıştır

6/6/2002

A.S.Akat

24

Yabancı sermaye/GSYİH oranı

İlk değerlendirme

- AB'ye üyeliğin kesinleşmesi ile birlikte bu ülkelere yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımları çok ciddi boyutlara ulaşmıştır
- İki yılı tam üyelikten önce sekiz yılı üyelik sonrası on yıllık dönem için
  - İspanya ve Portekiz'de yabancı sermaye yatırımları GSYİH'nın % 2'sine
  - Yunanistan'da % 1'ine
  - 1991 sonrası Polonya için % 3'üne ulaşmaktadır
- İspanya ve Polonya'nın başarılı büyüme performansının en önemli nedenlerinden biri böylece belirginlik kazanmaktadır

Gelecek on yılın tahmini

- Geçmişini bırakıp Türkiye'nin önümüzdeki on yılı için bazı tahminler yapacağız
- 2003-2012 dönemine bakacağız
- 2002 yılında Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği perspektifinin belirginlik kazanacağı kabul edilmiştir
  - Ya süreç Türkiye'yi tam üyeliği götürecektir
  - Yada Türkiye AB'den kopacaktır
- Gerçek durum daha karmaşık olabilir ama tahmin yapabilmek için siyah-beyaz senaryolar gereklidir
- Önce tahminlerin temelini oluşturan modelin varsayımlarını açıklayacağız
- Sonra sonuçlarını göreceğiz

Modelin varsayımları

- Modelde tüm değerler 2000 yılı sabit ABD doları cinsinden ifade edilmektedir
- 2002 yılı verileri bilinmediğine göre hükümet hedeflerinin tutturulacağı varsayımına göre hesaplanmıştır
- AB'ye üyelik ve AB'den kopma iki ayrı senaryo oluşturmaktadır
- AB'ye üyelik ayrıca kötümser, gerçekçi ve iyimser şeklinde üç alt-senaryoya bölünmüştür
- Aradaki fark, yabancı sermaye yatırımlarının GSMH'ya oranıdır
- Bir de hesap kolaylığı amaçlı "baz senaryo" vardır

Yabancı sermaye ve talep

- Yabancı sermaye yatırımı yatırım döneminde ekonomide talep yaratır
  - 100 birim yatırımın 75 biriminin ithalat için, 25 biriminin ise iç piyasada harcandığı kabul edilmektedir
  - İç piyasada ek 100 birim “birincil” harcama kendi kadar “ikincil harcama” yaratır
  - Demek ki talebe toplam etkisi 50 birim olur
- İşletme döneminde üretimi ile talep yaratır
  - 100 birim yatırımla 15 birim katma değer üretilir
  - Katma değer harcanması 15 birim talep yaratır
  - İşletme döneminde talebe etkisi 30 birimdir
- Bunların toplamı büyümeye yansır

Satınalma gücü paritesi ile GSYİH

- Satınalma gücü paritesi (Purchasing Power Parity) GSMH hesaplarında dış ticarete konu olmayan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki büyük farklılıkların yarattığı sorunları çözmek için kullanılır
- Dünya Bankası tarafından her yıl hesaplanır
- PPP ile GSMH büyüme hızı ile sabit TL fiyatları ile büyüme hızı birbirine eşittir
- 2000 yılı fiyatları ile 2000 yılı Türkiye milli geliri 459 milyar dolardır; 2002’de (2000 fiyatları ile) 430 milyar dolar olacağı hesaplanıyor
- Bu sayı, modelden elde edilen büyüme hızları ile çarpılarak 2012 yılı PPP milli geliri bulunur
- Dikkat: 2012 geliri 2000 yılı fiyatları ile bulunuyor

PPP ve cari kur

- Ekonomi geliştikçe PPP ile hesaplanan milli gelirle cari kurdan hesaplanan milli gelir arasındaki fark azalır
- 2000 yılında Türkiye için PPP ile hesaplanan gelir cari kurla hesaplananın 2.2 katı daha yüksektir
- Aynı tarihte bu oran
  - Yunanistan’da 1.4
  - İspanya’da 1.3
  - Almanya’da 1.0’dir
- GSMH’nin cari kurla büyüme hızı PPP/cari kur oranının değişmesine bağlıdır
- Büyüme hızlandıkça aradaki farkın daha çabuk kapanacağını kabul edilmiştir

Baz senaryo: varsayımlar

- Baz senaryo ile kastedilen Türkiye ekonomisinin olağan içsel büyüme hızıdır
- Dolayısı ile baz senaryoda doğrudan yabancı sermaye yatırımları sıfır kabul edilmiştir
- Teorik bir yapıdır; tahmini zordur
- Basit bir simülasyon modeli üstünde çalıştık
- Nüfus artışı, ortalama eğitimdeki artış, iç tasarruf oranları, yakın geçmişteki büyüme hızı, uzun vadeli büyüme hızı, vs. etkenleri göz önüne aldık
- Önümüzdeki on yıl için GSMH’nin ortalama büyüme hızını yıllık % 3.5 bulduk
- AB üyeliği yada AB’den kopma, beraberinde gelen doğrudan yatırım akımları bu hızı yukarı yada aşağı yönde değiştirecektir

Türkiye AB dışında kalıyor

- 2002 yılında AB ile ilerleme sağlanmadığı takdirde üyelik ihtimali çok azalmaktadır
- Tam üyelik perspektifi ortadan kalkınca Gümrük Birliği Anlaşması da tehlikeye girecektir
- AB-dışı senaryoda iki unsur var
- AB piyasası için üretim riskli olacağından doğrudan yatırım gelmeyecektir
- Yerli firmalar AB için üye ülkelerde üretim zorunluğu duyacaktır (sermaye çıkışı)
- On yıllık dönemde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının GSMH'ya oranının % – 0.5 (net sermaye çıkışı) olacağını kabul ettik
- Karşılaştırmaları sonuçları sonra vereceğiz

6/6/2002

A.S.Akat

33

AB'ye tam üyelik perspektifi

- 2002 yılında AB'ye tam üyelik perspektifi kesinleşiyor
- Türkiye üzerinden AB tek pazarı için üretim yapmak isteyen yabancı firmaların ilgisi yoğunlaşıyor
- Üç farklı ihtimale baktık
- Kötümser senaryo: yabancı sermaye girişi GSMH'nın % 1'i ile sınırlı kalıyor (Yunanistan)
- Gerçekçi senaryo: yabancı sermaye girişi GSMH'nın % 1.5'na ulaşıyor (arada bir yer)
- İyimser senaryo: yabancı sermaye girişi GSMH'nın % 2'sine tırmanıyor (İspanya, Portekiz)
- Daha üstüne (Polonya) bakmadık

6/6/2002

A.S.Akat

34

Senaryolar: büyüme ve GSMH

Yabancı sermaye / GSMH (%)	2003-2012 Ortalama Büyüme hızı (sabit TL fiyatları ile)	Dönem sonu için GSMH (PPP \$)*	Dönem sonu PPP/Cari Kur	Dönem sonu GSMH (cari kur)*	Ortalama Büyüme hızı (cari kurla)
	2002 yılı	430	2,2	193	-
-0,5%	2,6%	559	2,2	254	2,8%
0,0%	3,5%	607	2,0	304	4,6%
1,0%	5,4%	714	1,9	376	6,9%
1,5%	6,3%	774	1,6	484	9,6%
2,0%	7,3%	839	1,2	699	13,7%

(*) Sabit 2000 yılı US\$ (milyar)

6/6/2002

A.S.Akat

35

Kişi başına GSMH ve AB etkisi

	Yabancı sermaye / GSMH (%)	Dönem sonu kişi başına gelir (\$)	Dönem sonu kişi başına gelir (PPP)	Baz senaryo ile toplam GSMH farkı (PPP) *
2002 yılı	1,0%	2.838	6.330	Milyar \$
AB-dışı	-0,5%	3.258	7.167	-217
Baz sen.	0,0%	3.892	7.784	0
AB-düşük	1,0%	4.821	9.160	473
AB-orta	1,5%	6.204	9.927	727
AB-yüksek	2,0%	8.958	10.750	996

(*) Sabit 2000 yılı US\$ (milyar)

6/6/2002

A.S.Akat

36

Sayılar ne diyor?

- Bulgular 2002 yılında AB'ye tam üyelik perspektifinin kesinleşmesinin ekonomik yararını çok net şekilde ortaya koymaktadır
- AB dışında kalınması halinde Türkiye'nin kişi başına geliri önümüzdeki on yıllık dönemde (2000 fiyatları ile) cari kur ve PPP ile durağan kalıyor
- AB üyeliğini diğer yapısal reformlarla birleştirerek doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını GSMH'nin % 2'sine çıkartabildiği takdirde ise 2012'de cari kurdan kişi başına gelirini (2000 fiyatları ile) 9 bin dolara çıkartabilmektedir
- İki sonuç arasındaki toplam GSMH farkı 1.2 trilyon dolar (PPP) yani 2.5 yıllık GSMH'dir

6/6/2002

A.S.Akat

37

Ne kadar yabancı sermaye gelecek?

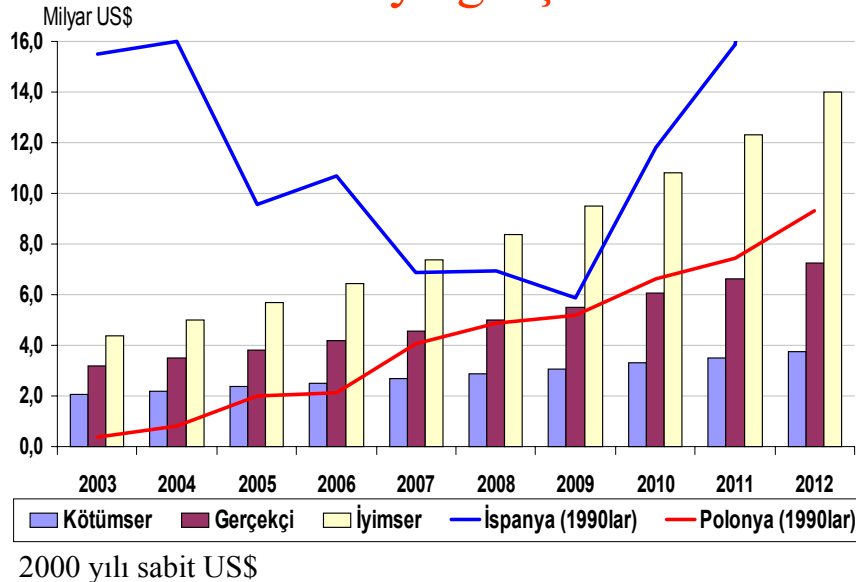
- Bulgular ilk bakışta şaşırtıcı, hatta uçuk gelebilir
- Daha dikkatli bir bakış ise doğrudan yabancı sermaye girişi varsayımının çok muhafazakar olduğunu göstermektedir
- Üç senaryo için yıllar itibariyle doğrudan yabancı sermaye girişini (2000 fiyatları ile milyar dolar) hesapladık
- Karşılaştırma için İspanya ve Polonya'ya 1990-2000 arası giren yıllık yabancı sermaye miktarını şekilde gösterdik (2000 fiyatları ile milyar dolar)
- İyimser senaryo bile İspanya'nın çok gerisindedir
- Gerçekçi senaryoda Polonya'nın 2000 yılı düzeyine ancak 2012'de ulaşabilmektedir

6/6/2002

A.S.Akat

38

Yabancı sermaye girişi

6/6/2002

A.S.Akat

39

Milli gelirin seyri

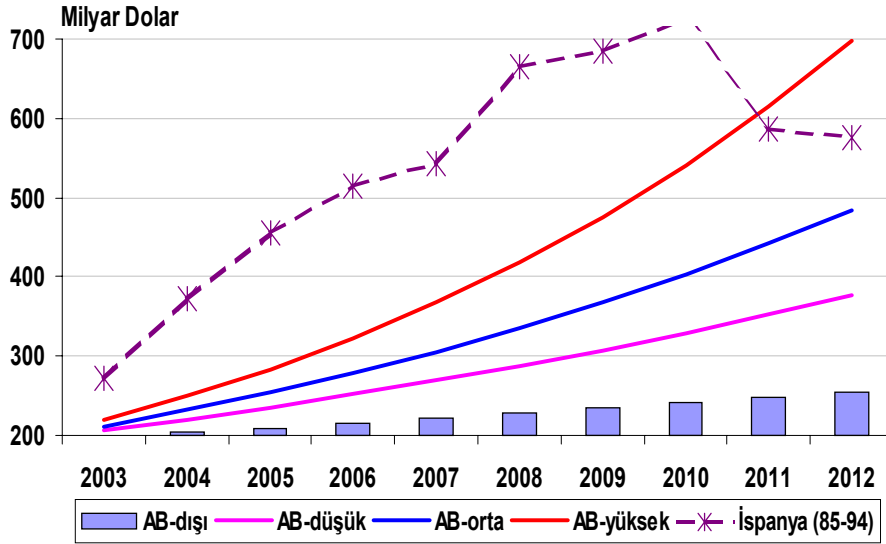
- Bir başka soru, cari kurla GSMH artış hızının ne ölçüde gerçekçi olduğudur
- İyimser senaryoda cari kurla GSMH (2000 yılı fiyatları ile) 2002'de 200 milyar dolardan az iken 2012'de 700 milyar dolara çıkmaktadır
- Bu sayıları İspanya'nın 1985-94 dönemi GSMH verileri ile (2000 yılı fiyatları) karşılaştırınca, pek de olağandışı olmadığını görüyoruz
- İlk şekilde dört senaryo ve İspanya için GSMH milyar dolar mertebesinde gösteriliyor
- İkinci şekilde ise iyimser senaryo ve İspanya endeks olarak (başlangıç yılı = 100) alınıyor
- 1985-91 dönemi İspanya'sı daha "iyi" görünüyor

6/6/2002

A.S.Akat

40

Cari kurla GSMH

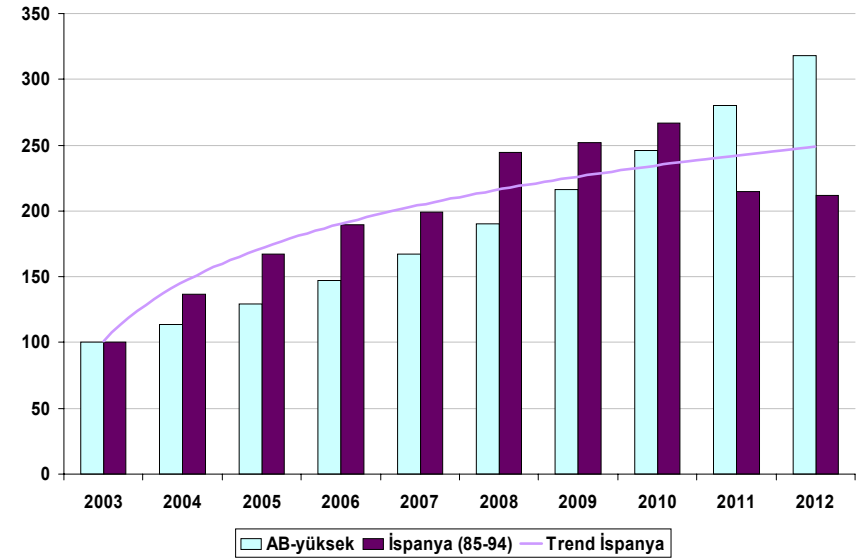
2000 yılı sabit US\$

6/6/2002

A.S.Akat

41

GSMH'da artış: Türkiye-İspanya

6/6/2002

A.S.Akat

42

Sonuç olarak

- Türkiye Gümrük Birliğinden karlı çıkmıştır
- 2002 yılında Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine yönelik kesin adımların atılması ekonomik büyüme açısından hayati öneme sahiptir
- Sürdürülebilir hızlı büyümenin yolu doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından geçmektedir
- Benzer ülkeler bu yolu kullanmıştır (İspanya) ve halen kullanmaktadır (Polonya)
- AB üyeliğinde belirsizliği ortadan kaldıracak gelişmeler Türkiye'nin önümüzdeki on yılda çok büyük bir dönüşüm yaşamasına olanak tanıyacaktır
- AB'den kopmanın ekonomik büyümeye olumsuz etkisinin çok yüksek maliyeti vardır

6/6/2002

A.S.Akat

43